

Arbeids- og sosialdepartementet

Postboks 8019 Dep.,
0030 Oslo

09.10.2020

Høringssvar til forslag til endringer i diskrimineringsombudsloven og arbeidsmiljøloven

Vi viser til høringsbrev datert 2. juli 2020 fra Arbeids- og sosialdepartementet og Kulturdepartementet med tilhørende høringsnotat. I høringsnotatets del I fremmes forslag om å etablere et lavterskeltilbud for behandling av saker om brudd på gjengjeldelsesforbudet ved varsling etter arbeidsmiljøloven. Forslaget går ut på å gi Diskrimineringsnemnda myndighet til å behandle saker om gjengjeldelse. Det foreslås også at nemnda gis kompetanse til å tilkjenne oppreisning, og i noen grad, erstatning.

Samfunnsbedriftene mener at tvisteløsning av saker knyttet til varsling fortsatt bør behandles i de alminnelige domstolene, og viser til argumentene fra mindretallet i varslingsutvalget i NOU 2018:6 der det uttaler:

«Et mindretall i Varslingsutvalget, utvalgets leder og medlemmene Dalheim, Stenberg-Nilsen og Opstad Sunde, mener at tvisteløsning av saker i tilknytning til varsling fortsatt bør behandles i de alminnelige domstolene. Mindretallet mener at domstolene er best egnet til å avgjøre saker om erstatning og oppreisning på grunn av gjengjeldelse og brudd på aktivitetsplikten. Disse sakene kan reise vanskelige bevisproblemer som domstolene gjennom umiddelbar bevisførsel er best egnet til å avgjøre. Saker om gjengjeldelse på grunn av varsling reiser viktige rettssikkerhetsbehov for varsleren, den omvarslede og virksomheten. Behovet for kontradiktorisk saksbehandling og hensynet til sakens opplysning er særlig viktig i saker om gjengjeldelse på grunn av varsling. Dette vil etter mindretallets oppfatning bli best ivare tatt av domstolene.

Rapporten fra Arntzen de Besche viste at antallet saker om varsling for domstolene har økt betydelig etter at arbeidsmiljøloven fikk egne regler om varsling. Et hovedinntrykk var at domstolene praktiserer reglene i tråd med formålet, slik dette er beskrevet i forarbeidene. Avgjørelser, spesielt fra lagmannsrettene, tyder på at domstolene bygger på en vid forståelse av de sentrale vilkårene for varslervern. De sakene som er gjennomgått av advokatfirmaet gir indikasjon på at forsvarlighetskravet ved varsling praktiseres i tråd med intensjonene i forarbeidene. En nemndsløsning vil innebære at partene i etterkant kan bringe saken inn for domstolene. Det kan likevel oppstå krevende grensesnitt i saker som gjelder påstand om gjengjeldelse i form av usaklig oppsigelse. Her kan det av hensyn til NOU 2018: 6 197 Varsling – verdier og vern Kapittel 12 foreldelse og søksmålsfrister bli anlagt sak både for nemnda og domstolene med problemstillinger som er knyttet til parallelle saker om samme saksforhold. Dette er spørsmål som må løses hvis en nemndsløsning blir valgt. Man kan også risikere at nemndsbehandling blir en unødvendig sløysfe. Dersom man er misfornøyd med nemndas avgjørelse, kan alt bringes inn på ny for domstolene. Sakskostnadsrisikoen kan avverges med et tilbud om fri sakførsel for varsleren, og det bør også vurderes en slik mulighet for den omvarslede, dersom virksomheten ikke betaler disse kostnadene. Sakene kan gis nødvendig tidsprioritet i domstolene. Å innføre en nemndsordning kan lett bli en ekstra sløysfe i stedet for å henvende seg direkte til domstolene. Mindretallet viser også til

utfordringene med ulike grensesnitt mellom nemnd og domstoler. Det kan uansett være grunn til å evaluere tvisteløsningsmekanismen når de reglene utvalget foreslår har virket noe tid.»

I Prop. 74 L (2018-2019) kapittel 14.3 foreslo departementet nemndsbehandling av gjengjeldelsessaker. I høringsrunden var samtlige arbeidsgiverorganisasjonene som avga høringsuttalelse imot forslaget.

Lovforslaget bygger på en forutsetning om at en lavterskel tvisteløsningsmekanisme vil bidra til å styrke varslervernet. Samfunnsbedriftene mener at varslervernet primært bør styrkes ved tiltak som kan bidra til å hindre at tvisteløsningsmekanismer er nødvendig ved å bygge ut virkemidler som kan bidra til å forhindre og dempe konflikt.

Samfunnsbedriftene slutter seg til varslingsutvalgets forslag til opplærings- og kommunikasjonstiltak der utvalget anbefaler opplærings- og kompetanseutviklingstiltak rettet mot myndighetene, domstolene, fagforeningene, tillitsvalgte, arbeidsgiverne og verneombud som kan bidra til å styrke varslervernet.

Samfunnsbedriftene mener varslervernet bør styrkes gjennom aktive tiltak som kan bidra til at gjengjeldelse faktisk ikke finner sted, eller opphører før det kommer til tvist, og fremhever særlig det lokale verneombudets rolle som viktig støttespiller for både varsler og den omvarslede. En styrking av verneombudets rolle i varslersaker, eventuelt opprettelse av lokale varslersombud i den enkelte bedrift, vil formodentlig i praksis styrke varslervernet på en bedre måte enn en nemndsløsning for tvistebehandling av gjengjeldelsessaker.

Flertallet i varslingsutvalget foreslo i NOU 2018:6 at det ble opprettet en egen varslingsnemnd til behandling av gjengjeldelsessaker, og regjeringen fulgte opp forslaget i Prop. 74 L (2018-2019) kapittel 14.3, og konkluderte i proposisjonen med at det er hensiktsmessig å etablere en lavterskel nemndsløsning for gjengjeldelsessaker. Departementet foreslår å legge tvisteløsningskompetansen til Diskrimineringsnemnda.

Som skissert overfor mener Samfunnsbedriftene primært at gjengjeldelsessakene hører hjemme i domstolsapparatet. Samfunnsbedriftene er likevel enig i at det er ressursmessig og samfunnsøkonomisk mer hensiktsmessig at tvisteløsningsmekanismen tillegges en eksisterende nemnd i stedet for å etablere noe helt nytt, og at å legge disse sakene til Diskrimineringsnemnda er mer hensiktsmessig enn det skisserte alternativet.

Samfunnsbedriftene er imidlertid ikke umiddelbart enig i at spørsmålene i saker om brudd på diskrimineringsvernet nødvendigvis er beslektet med de spørsmål en sak om gjengjeldelse etter varsling reiser. Samfunnsbedriftene mener derfor at det samtidig må sikres at Diskrimineringsnemnda har tilstrekkelig kompetanse på saksområdet.

Med hilsen

Barbro Noss
Forhandlingsdirektør
Sign.